

Policy for rusmiddelbruk i skolen

Notat

Jasmina Burdzovic Andreas

Ingeborg Rossow

Avdeling Rusmidler og tobakk,

Folkehelseinstituttet

26. februar 2026

1. Bakgrunn

Høsten 2024 inngikk Avdeling for rusmidler og tobakk ved Folkehelseinstituttet (FHI) og Helsedirektoratet (Hdir) et samarbeidsprosjekt: "Oppfølging av nasjonalt program for rusforebyggende arbeid blant barn og unge". Prosjektet består av tre delprosjekter: (1) Kunnskapsgrunnlaget, (2) Nullpunktkartlegging, og (3) Skoleprosjektet. Dette notatet er det tredje i en serie notater som utarbeides av Avdeling for rusmidler og tobakk fra delprosjekt 1, Kunnskapsgrunnlaget. Det er et bidrag til direktoratets arbeid med kunnskapsbasert forebygging av rusmiddelproblemer blant barn og unge, på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet. Notatene fra delprosjekt 1, Kunnskapsgrunnlaget, presenterer en systematisk gjennomgang av den forskningslitteraturen det refereres til som kunnskapsgrunnlag i to publikasjoner om evidensbasert forebygging på rusfeltet, som beskrevet under. I tillegg til litteraturgjennomgangen, er det også gjort en vurdering av egnetheten for implementering i en norsk kontekst av virkemidler med god evidens for effekt. De to nevnte publikasjonene er i internasjonal sammenheng helt sentrale publikasjoner om evidensbasert forebygging på rusfeltet: International Standards on Drug Use Prevention (ISDUP), utgitt av FN-organisasjonen UNODC, og European Prevention Curriculum (EUPC), utgitt av EUDA (tidligere EMCDDA). Sistnevnte bygger i hovedsak på førstnevnte. ISDUP er kommet i to utgaver, den første i 2013 (tilgjengelig versjon datert 2015) [1] og en oppdatert utgave ble utgitt i 2018 [2], mens EUPC [3] kom i 2019. Det er den refererte forskningslitteraturen i ISDUP, 2. utgave (heretter omtalt som ISDUP om ikke annet er angitt) og EUPC (med tilhørende evidensdatabaser) som gjennomgås her. I dette delprosjektet er litteraturgjennomgangen avgrenset til studier som belyser effekter på bruk av alkohol eller illegale rusmidler.

Dette notatet omhandler policy for rusmiddelbruk i skolen. Betegnelsen tilsvarer begrepsbruken i den norske oversettelsen av EUPC. Grunnlaget for dette notatet finnes i en mer detaljert engelskspråklig gjennomgang av forskningslitteraturen som er referert i ISDUP og EUPCs evidensdatabaser. Lesere som ønsker mer informasjon om denne litteraturgjennomgangen vil finne det her (lenkes). Hovedpunktene fra denne litteraturgjennomgangen er oppsummert i det følgende.

2. Forskningslitteraturen i ISDUP og EUPC

Forebyggende tiltak i skolen kan være elev-rettete (som beskrevet i forrige notat [4]) eller miljørettete, som skolens policy med hensyn til rusmidler.

ISDUP beskriver slike miljørettete tiltak i hovedsak som regelverk som forbyr rusmiddelbruk for elever og ansatte i skolesammenheng og sanksjoner/reaksjonsformer ved brudd på reglene. ISDUP 2. utgave angir fire oversiktsstudier som belegg for evidens for effekt, og kun en av disse [5] er relevant i vår kontekst ved at effektmålene er knyttet til rusmiddelbruk, nærmere bestemt alkoholbruk (de øvrige tre fokuserte på tobakksbruk). Denne oversiktsstudien (som omfattet flere oversiktsstudier samt enkelte primærstudier), hadde et hovedfokus på angst og depresjon, men omfattet også noen studier med alkoholbruk som utfallsmål. Intervensjonene ble gjort på college eller universitet og omfattet ulike individrettete og miljørettete tiltak. Oversiktsartikkelen belyste ikke effekter av intervensjoner knyttet til regelverk som forbyr rusmiddelbruk eller/og sanksjoner/reaksjonsformer ved regelbrudd.

EUPC beskriver policy for rusmiddelbruk i skolen som et mer omfattende tiltak enn hva ISDUP gjør. EUPC understreker at en slik policy bør inkludere tiltak «som ikke bare fokuserer på rusmiddelbruk, men også fremmer et sunt og støttende skolemiljø.»

EUPC har vurdert evidens for effekt av denne type tiltak som 'tilstrekkelig' (2 av 5 stjerner). Ulike søk i EUPC's evidensdatabaser avdekket ingen studier som har evaluert effekt av policy for rusmiddelbruk i skolen.

I sum viser denne gjennomgangen at verken ISDUP eller EUPC framlegger evidens for at policy for rusmiddelbruk i skolen, slik de beskriver denne typen intervensjon, har en gunstig effekt på rusmiddelbruk. Vi har følgelig ikke gjort noen nærmere vurdering av om denne typen tiltak er egnet i en norsk kontekst.

Referanser:

1. United Nations Office on Drugs and Crime, *International standards on drug use prevention*. 2015: Vienna.
2. UNODC and WHO, *International Standards on Drug Use Prevention. Second updated edition*. 2018, UNODC: Vienna.
3. EMCDDA, *European Prevention Curriculum: a handbook for decision-makers, opinion-makers and policy-makers in science-based prevention of substance use* 2019, EMCDDA: Lisbon.
4. Andreas, J.B., et al., *Skole- og familieprogrammer for å forebygge rusmiddelbruk: evidens for effekt i internasjonal litteratur og vurderinger av gjennomførbarhet i norsk kontekst*. 2026, Helsedirektoratet: Oslo.
5. Reavley, N. and A.F. Jorm, *Prevention and early intervention to improve mental health in higher education students: a review*. Early intervention in psychiatry, 2010. **4**(2): p. 132-142.